

Aan de gemeenteraad

Onderwerp: FINANCIËN IMPLEMENTATIE OMGEVINGSWET 2021

Beh. ambt: Erik Gommers
Tel/kamer: 0512-581251
Team Programma's en Projecten

Datum: februari 2021

Voorstel

1. Stel een krediet beschikbaar van eenmalig € 424.000,- voor een sobere implementatie van de Omgevingswet in 2021 gedekt ten laste van de algemene reserve. De administratieve verwerking vindt plaats in de Concernrapportage 2021-I.

Aanleiding

Bij de vaststelling van de begroting 2021 – 2024 is door de meerderheid van uw Raad een amendement Omgevingswet en energietransitie vastgesteld, waarbij o.a. is besloten:

- "Significant te gaan bezuinigen op de totale kosten voor de nieuwe Omgevingswet en te komen met een nieuw voorstel dat niet meer mag kosten dan wat de centrale overheid gaat vergoeden".
- "Hiertoe de begroting aan te passen door de genoemde bedragen uit de begroting te schrappen en te komen met nieuwe onderbouwde sobere plannen".

Inleiding

Voor de perspectiefnota en het beleidsplan 2021 – 2024 zijn de implementatiekosten en structurele kosten voor de voorbereiding op de Omgevingswet voor de gemeente Smallingerland in beeld gebracht. Daarbij is uitgegaan van een sobere en doelmatige implementatie: voldoen aan de minimale wettelijke eisen¹ (zie: <https://vng.nl/publicaties/minimale-acties-omgevingswet>), aangevuld met die onderdelen waarvoor uw Raad eigen ambities heeft gesteld. Dit laatste betreft:

1. het op korte termijn en in co-creatie opstellen van de Omgevingsvisie Smallingerland, op basis van de door uw Raad vastgestelde startnotitie en koersdocument voor de Omgevingsvisie Smallingerland.
2. het gefaseerd opstellen van Omgevingsplannen op basis van de startnotitie Omgevingsplan (ambitieniveau en keuzes), welke aanpak met uw Raad is afgestemd en op dit moment nader wordt uitgewerkt. **Hiervoor volgt binnenkort een afzonderlijk onderbouwd raadsvoorstel (incl. de daarvoor benodigde extra financiën).**

Het raadsvoorstel dat nu aan de orde is, voorziet in het benodigde implementatiebudget voor 2021 (excl. de kosten voor het ontwikkelen van het Omgevingsplan). Daarbij hebben wij rekening gehouden met het feit dat ons college met het resterende implementatiebudget over 2020 de eerste maanden van 2021 kan overbruggen.

Het benodigde implementatiebudget voor 2022 e.v. (eenmalig en structureel) nemen we mee in de voorbereiding van de perspectiefnota 2022 – 2025 in relatie tot de kerntakendiscussie en het daaropvolgende beleidsplan.

¹ Deze minimale acties zijn een harde juridische eis en "geen vrije keuze" om op tijd klaar te zijn voor de Omgevingswet.

Beleidsterrein Omgevingswet

Per 1 januari 2022 treedt de Omgevingswet in werking, met nog zo'n 10 maanden te gaan heeft de gemeente Smallingerland nog een aantal belangrijke stappen te zetten om aan de minimale wettelijke vereisten te voldoen.

Wat zijn de doelen van de wet?

De invoering van de Omgevingswet is gericht op een viertal verbeterdoelen:

- *Inzichtelijk omgevingsrecht*: Minder en overzichtelijke regels. Voorspelbaarheid en gebruiksgemak. Gelijke informatiepositie initiatiefnemer en overheid. Stelt de initiatiefnemer centraal.
- *Leefomgeving centraal*: een samenhangende benadering, in beleid besluitvorming en regelgeving. Integraal in plaats van sectoraal en het doel van het initiatief centraal in plaats van de vraag "mag het wel?" Omgevingsgericht werken en participatie aan de voorkant.
- *Ruimte voor lokaal maatwerk*: bestuurlijke afwegingsruimte door gebruikmaking van het "mengpaneel". Daarmee meer ruimte voor initiatief.
- *Sneller en beter*: Versnellen en verbeteren van de besluitvorming en kortere procedures.

De invoering van de Omgevingswet draagt bij aan het verbeteren van de dienstverlening en de manier waarop we inwoners en ondernemers ruimte bieden voor het ontplooiën van initiatieven. Een goede digitale informatievoorziening en aansluiting op het digitaal stelsel Omgevingswet (DSO) is daarbij een vereiste.

Wat is de rol van de gemeenteraad?

Op 12 november jl. is uw Raad tijdens een informatiebijeenkomst meegenomen in de interne voorbereiding op de wettelijke implementatie van de Omgevingswet. Toegelicht is welke onderwerpen de afgelopen jaren al op de raadsagenda zijn geplaatst en welke het komende jaar nog moeten worden geagendeerd. De inhoud van deze bijeenkomst is vertaald naar de leidRAAD Omgevingswet: "De rol van de raad binnen het proces van de invoering van de Omgevingswet in Smallingerland" (zie bijlage). In de leidRAAD en dit (nieuwe) raadsvoorstel is overeenkomstig het raadsamendement uitgegaan van een sobere en doelmatige implementatie van de Omgevingswet in Smallingerland. Randvoorwaarde hierbij is het beschikbaar stellen van de benodigde financiën voor de implementatie.

Wat zijn de financiële afspraken met het Rijk ?

Voor de invoering van de Omgevingswet hebben het ministerie van I&M, VNG, IPO en UvW namens het Rijk, gemeenten en waterschappen in 2016 afspraken gemaakt over de financiering van de stelselherziening. Deze afspraken zijn vastgelegd in een financieel akkoord:

- Het Rijk betaalt de eenmalige investeringskosten voor de bouw van het digitale stelsel, het informatiepunt en de implementatie-ondersteuning.
- Gemeenten gaan meebetalen aan de structurele uitvoeringskosten van het digitale stelsel en het centraal informatiepunt over de Omgevingswet voor overheden. De jaarlijkse onderhoudskosten worden als volgt verdeeld: 19% Rijk, 70% gemeenten, 6% provincies en 5% waterschappen.
- De besparingen door de Omgevingswet komen ten gunste van alle betrokken partijen.
- **Alle partijen zijn verantwoordelijk voor de eigen implementatiekosten** (transitiekosten), zoals het volgen van opleidingen, organisatie- en

cultuurveranderingstrajecten en aansluiting van eigen digitale voorzieningen op het landelijke digitale stelsel.

Verwachting bij de totstandkoming van deze afspraken was dat:

- voor de overheden de baten groter zijn dan de kosten doordat de werklast vermindert.
- de maatschappelijke baten hoger zullen zijn doordat er sprake is van minder regeldruk, minder onderzoeksverplichtingen, kortere procedures en lagere kosten.
- voor inwoners en bedrijven het aanvragen van een vergunning eenvoudiger, goedkoper en sneller kan met het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

Om te kunnen bepalen of de structurele effecten van de Omgevingswet zodanig uitpakken dat gemeenten de Omgevingswet budgetneutraal kunnen invoeren, lopen er meerdere financiële onderzoeken. Deze onderzoeken betreffen een raming van de invoeringskosten en van de structurele effecten van de wet. De resultaten van die onderzoeken worden geïntegreerd tot het zogenaamd Integraal Financieel Beeld. Dit beeld komt begin 2021 beschikbaar. De VNG zal hierover gemeenten consulteren en in gesprek gaan met het ministerie.

Het integraal Financieel Beeld is het startpunt voor de monitoring van de financiële effecten. Er is afgesproken dat partijen in 2023 en in 2027 de daadwerkelijke financiële effecten evalueren. Vooruitlopend op die evaluaties heeft de VNG met de minister afgesproken om de daadwerkelijke invoeringskosten al in 2022 met elkaar te bespreken. De minister heeft zich bereid getoond om samen naar oplossingen te zoeken waar dat nodig is. Helder is dat vooralsnog vanuit het Rijk geen extra financiële middelen beschikbaar zijn gesteld als tegemoetkoming in de implementatiekosten van de Omgevingswet voor gemeenten.

Voor nadere informatie over de financiën van de Omgevingswet:

<https://vng.nl/artikelen/interbestuurlijke-onderzoeken-financien-omgevingswet>

Motie budgetneutrale overgang naar de Omgevingswet

De kosten van de Omgevingswet zijn een landelijke zorg. Tijdens de digitale algemene ledenvergadering van de VNG d.d. 25 september jl. is een motie aangenomen, waarin de VNG wordt opgeroepen om bij het Rijk om meer geld te vragen voor de Omgevingswet. Zie: <https://vng.nl/sites/default/files/2020-09/12a-samenvatting-en-preadvies-motie-nop-budgetneutrale-overgang-omgevingswet-aangepast.pdf>

Ledenbrief VNG d.d. 2 december 2020 – stand van zaken Omgevingswet

Twee keer per jaar informeert de VNG haar leden per brief over de stand van zaken rondom de Omgevingswet. In deze brief vindt u naast informatie over de stand van zaken rondom de invoeringskosten en het inwerkingtredings-Koninklijk Besluit ook uitgebreidere informatie over de ontwikkeling van het Digitaal Stelsel Omgevingswet en een korte uiteenzetting van de Route 2022. Dit laatste document geeft u inzicht in de belangrijkste mijlpalen voor het komende half jaar.

Zie: <https://vng.nl/publicaties/stand-van-zaken-omgevingswet-december-2020>

Argumenten/beoogde effecten

De implementatie van de Omgevingswet betreft een wettelijke taak, waarbij de benodigde financiën onderdeel zijn van het financieel akkoord met het Rijk. Er staat op dit moment geen rijksvergoeding tegenover de eigen implementatiekosten. Dat betekent dat de benodigde implementatiekosten voor het voldoen aan de minimale wettelijke eisen (vooralsnog) voor rekening van de gemeenten zijn. Of de kosten van implementatie uiteindelijk budgetneutraal zijn of dat het Rijk hierin concreet tegemoet gaat komen zal het komend jaar moeten blijken. Gemeenten kunnen het zich geheel niet veroorloven om de uitvoering van deze minimale wettelijke vereisten naast zich neer te leggen of te vertragen: ze zijn gehouden aan de uitvoering van de minimale wettelijke vereisten en aan de in het

financieel akkoord gesloten afspraken. Daarbij is een goede implementatie in het belang van onze inwoners.

Op basis van de lijst van minimale wettelijke vereisten en de door uw Raad vastgestelde startnotitie Omgevingsvisie Smallingerland is voor 2021 in elk geval budget nodig voor de volgende activiteiten:

• Opstellen Omgevingsvisie, incl. projectleiding en co-creatie	185.000,-
• Implementatie intake- en omgevingstafel	20.000,-
• Implementatie software en DSO	89.000,-
• Ontwikkelen participatiekader Raad	10.000,-
• Extra kosten t.b.v. voorbereiding uitvoeringsdiensten (o.a. Hus en Hiem, FUMO)	20.000,-
• Externe communicatie (publiekscampagne, informatievoorziening)	50.000,-
• Opleidingen (in aanvulling op regulier opleidingsbudget)	<u>50.000,-</u>
Totaal	€424.000,-

Toelichting:

Met de inrichting van de intake- en omgevingstafel wordt het proces van initiatief tot vergunning bekort naar de nieuwe wettelijke termijnen. Hiervoor is implementatieondersteuning vereist.

Voor de aansluiting op het DSO zijn nieuwe applicaties vereist, welke moeten worden ingericht.

Voor uw Raad wordt een participatiekader ontwikkeld (zie leidRAAD Smallingerland).

De uitvoeringsdiensten dienen zich voor te bereiden op de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Dit brengt extra inspanningen met zich mee, welke niet zijn begroot.

De communicatie naar onze inwoners en bedrijven speelt een essentiële rol bij een geslaagde inwerkingtreding van de Omgevingswet. Daarvoor is in 2021 extra communicatie-inzet nodig.

Door de deregulering en nieuwe regelgeving gaat er veel veranderen voor onze medewerkers. Daarvoor wordt een basistraining Omgevingswet en specialistische vervolgentrainingen georganiseerd voor zo'n 100 medewerkers. Deze extra inspanning valt buiten het reguliere opleidingsbudget en is nodig om op 1 januari 2022 over het vereiste kennisniveau te beschikken

Deze extra inspanningen zijn niet voorzien in de reguliere begroting.

Kanttekeningen/overwogen alternatieven

Sinds 2015 zijn continue stappen gezet voor een soepele en tijdige implementatie van de Omgevingswet binnen de gemeente Smallingerland. Uw Raad is actief bij de voorbereiding betrokken. In het belang van de dienstverlening naar onze inwoners en bedrijven willen wij deze implementatie vervolgen en ons goed voorbereiden op de minimale wettelijke taakuitoefening, gebruik maken van de ruimte die de Omgevingswet biedt voor initiatieven vanuit de samenleving met ruimte voor lokaal maatwerk. De door uw Raad vastgestelde Strategische Koers Omgevingsvisie 2040 vormt daarvoor het richtinggevend kader.

Zonder deze middelen zijn wij niet in staat om aan de minimale wettelijke vereisten van de Omgevingswet te voldoen en minimaal ons huidige dienstverleningsniveau te handhaven. Concreet betekent dit dat bij het niet beschikbaar stellen van het gevraagde budget:

- Aansluiten op het DSO-landelijke voorziening niet mogelijk is. Initiatiefnemers (particulieren, bedrijven, maatschappelijke organisaties e.d.) hebben het recht om via het Omgevingsloket digitaal in te dienen. De gemeente moet daarom zelf

3.